

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. Attempt any three questions from Q. No. 1 to 7.
 2. Q. No. 8 is compulsory.
 3. All questions carry equal marks.

- Q.1** a) What is education equity, suggest measures of Education Equity. **10**
b) Describe the internal and external efficiency of education. **10**
- Q.2** a) Explain the relationship between education and Economic System. **10**
b) What is mean by cost-benefit analysis? Explain the problems of cost benefit analysis. **10**
- Q.3** a) Explain with example interpretation and evaluation of rates of return on investment in education **10**
b) What are the practical solution to pricing of education of tertiary level? **10**
- Q.4** a) Is education consumption or investment? Discuss with suitable example. **10**
b) Explain the priorities within the education in VIIIth year plan **10**
- Q.5** Explain the concept of human resource development. Discuss the significance of education in the development of human resources. **20**
- Q.6** How does education contribute to economic growth according to wage differential approach and residual approach? **20**
- Q.7** Discuss suggestions for improvement in the educational system for enhancing sustaining economic development. **20**
- Q.8** Write short notes on **any four** of the following **20**
- a) Types of cost of Education
 - b) Role of government in Financing Education
 - c) Types of Plans
 - d) Importance of Lorenz curve
 - e) Significance of Wastage Education
 - f) Economic development in Rural area

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: 1. प्र.क्र. १ ते ७ पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
2. प्र. क्रमांक. ८ अनिवार्य आहे.
3. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

- प्र. १ अ) शैक्षणिक समानता म्हणजे काय? शैक्षणिक समानतेसाठी उपाय सुचवा. १०
ब) शिक्षणाची अंतर्गत आणि बाह्य कार्यक्षमता वर्णन करा. १०
- प्र.२ अ) शिक्षण आणि अर्थव्यवस्था यातील परस्परसंबंध स्पष्ट करा. १०
ब) खर्च फलनिष्पत्ती विश्लेषण म्हणजे काय? खर्च फलनिष्पत्तीच्या समस्या स्पष्ट करा. १०
- प्र.३ अ) शिक्षणातील गुंतवणुकीच्या परताव्याच्या दराचे अर्थनिर्वचन आणि मूल्यमापन सोदाहरण स्पष्ट करा. १०
ब) उच्चस्तरावर शिक्षणाचे मुल्य ठरविण्याबाबत व्यावहारिक उपाय काय आहेत? १०
- प्र.४ अ) 'शिक्षण म्हणजे उपभोग की गुंतवणूक'? सोदाहरण चर्चा करा. १०
ब) आठव्या पंचवार्षिक योजनेतील शिक्षणासाठी प्राधान्यता स्पष्ट करा. १०
- प्र.५ मानव संसाधन विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा. मानवी संसाधन विकासामध्ये शिक्षणाच्या महत्वाची चर्चा करा. २०
- प्र.६ वेतनभिन्नता आणि शेष घटक उपागमानुसार शिक्षण हे आर्थिक विकासात कशा प्रकारे योगदान करते? २०
- प्र.७ आर्थिक विकासाच्या शाश्वत वाढीसाठी शिक्षण व्यवस्थेत करावयाच्या सुधारणांची चर्चा करा. २०
- प्र.८ खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात लिहा २०
अ) शैक्षणिक खर्चाचे प्रकार
ब) शिक्षणाच्या वित्तपुरवठ्यात शिक्षणाची भूमिका
क) नियोजनाचे प्रकार
ड) लॉरेन्ड्स वक्राचे महत्व
इ) शिक्षणातील अपव्ययाचे महत्व
फ) ग्रामीण भागातील आर्थिक विकास

[Time: Three Hours]

[Marks:80]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. Attempt any 3 Questions from Q.No.1 to 7
 2. Question No. 8 is compulsory.
 3. All questions carry equal marks.

- Q.1 a. Describe the nature of education during vedic period? 10
b. Discuss the characteristics of Buddhist education. 10
- Q.2 a. Explain the educational development during 1921-1937 in your own world? 10
b. Explain the effect of 'Mecaulays' minutes on Indian education? 10
- Q.3 a. Explain the characteristics of Islamic education? 10
b. Explain the philosophy of Islamic education? 10
- Q.4 a. Explain the Recommendation of Kothari commission? 10
b. Describe the fundamentals of ancient Indian education? 10
- Q.5 What are problem of the present examination? Suggest the measures to improve examination system. 20
- Q.6 What are the impact of globalization on higher education? Explain in detail with examples? 20
- Q.7 State the objective of Hunter commission and Explain the merits and demerits of the Hunter's commission? 20
- Q.8 Write short notes on **any Four** of the following: 20
- a. Objective of secondary education commission 1952-1953
 - b. National objective of Kothari commission.
 - c. Characteristics of national education policy. 1986
 - d. Recommendation of Ramamurti commission.
 - e. Inclusive education.
 - f. Anglicists Indian education.

[वेळ : ३ तास]

[गुण : ८०]

मराठी रुपांतर

- प्रश्न.१ अ. वेदकालीन शिक्षणाचे स्वरूप सविस्तर वर्णन करा. १०
ब. बौद्धकालीन शिक्षणाच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा. १०
- प्रश्न.२ अ. १९२१ ते १९३७ या काळातील शैक्षणिक विकास तुमच्या शब्दात वर्णन करा? १०
ब. मेकॉलेच्या टिपनाचे भारतीय शिक्षणावरील परिणाम स्पष्ट करा. १०
- प्रश्न.३ अ. मुस्लिम शिक्षणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. १०
ब. मुस्लीम शिक्षणाचे तत्वज्ञान स्पष्ट करा. १०
- प्रश्न.४ अ. कोठारी समितीच्या शिफारशी स्पष्ट करा. १०
ब. प्राचीन भारतीय शिक्षणाच्या मुलतत्वांचे वर्णन करा. १०
- प्रश्न.५ वर्तमान परीक्षा पद्धती मध्ये कोणत्या समस्या आहेत? परीक्षा पद्धतीमध्ये सुधारणा करण्यासाठी उपाय सुचवा. २०
- प्रश्न.६ जागतिकीकरणाचा उच्च शिक्षणावर काय प्रभाव पडला आहे. उदा.सह सविस्तर स्पष्ट करा. २०
- प्रश्न.७ हंटर आयोगाची उद्दिष्ट्ये सांगून प्राथमिक आणि माध्यमिक शिक्षणा संदर्भात हंटर आयोगाचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा. २०
- प्रश्न.८ खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा. २०
अ. माध्यमिक शिक्षण आयोगाची उद्दिष्ट्ये
ब. कोठारी आयोगाची राष्ट्रीय उद्दिष्ट्ये
क. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाची वैशिष्ट्ये (१९८६)
ड. राममूर्ती समितीच्या शिफारसी (१९९०)
इ. समावेशित शिक्षण
फ. आंग्लकालीन भारतीय शिक्षण

M.A. (PART-II)
EDUCATION
INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY
(PAPER-VII) (MAY- 2018)

Q. P. Code : 36791

(3Hours)

(Total Marks: 80)

Please check whether you have the right question paper.

- N.B.:**
- 1) **Attempt any three from Q.1 to Q.7.**
 - 2) **Question no.8 is compulsory.**
 - 3) **All questions carry equal marks.**

- Q1.** (a) Explain the term Educational Technology. Elaborate emerging trends in educational technology. (10)
(b) What is ICT? Explain need and significance of ICT in education. (10)
- Q2.** (a) Elaborate the concept of adult learning. state the unique characteristics of adult learners. (10)
(b) Explain factors affecting ICT learning. (10)
- Q3.** (a) Explain various steps in developing an instructional design. (10)
(b) Illustrate the need for using instructional designs in the teaching learning process. (10)
- Q4.** (a) Explain the features and uses of electronic smart board in education. (10)
(b) Explain the characteristics and uses of Computer Based Teaching (CBT). (10)
- Q5.** As a teacher, how will you use the different internet resources in the teaching learning process. (20)
- Q6.** Explain the concept of programmed learning. Elucidate the difference between various types of programmed learning material. (20)
- Q7.** List focus areas of research in ICT. What are the research findings in these areas. (20)
- Q8.** Attempt briefly any four of the following:- (20)
(a) Historical perspective of Educational Technology.
(b) Any five factors facilitating ICT learning.
(c) Levels of instructional design.
(d) Uses of Computer Assisted Instruction.
(e) Concept of synchronous learning.
(f) Types of programmed learning material.(PLM)

(इतास)

(Total Marks: ८०)

Please check whether you have the right question paper.

- प्र.१ (अ) शैक्षणिक तंत्रज्ञान संकल्पना स्पष्ट करा .शैक्षणिक तंत्रज्ञानातील उदयोन्मुख प्रवाह (१०)
सविस्तर लिहा .
- (ब) माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञान म्हणजे काय ? शिक्षणातील माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाची गरज (१०)
आणि महत्व स्पष्ट करा .
- प्र.२ (अ) प्रौढ अध्ययन संकल्पना सविस्तर लिहा. प्रौढ अध्ययेत्याची खास वैशिष्ट्ये लिहा. (१०)
- (ब) माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञान अध्ययनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. (१०)
- प्र.३ (अ) अनुदेशन अभिकल्प विकसित करण्यात येणाऱ्या विविध पायऱ्या सपष्ट करा. (१०)
- (ब) अध्ययन अध्यापन प्रक्रियेत अनुदेशन अभिकल्पाचा उपयोग करण्याची आवश्यकता (१०)
सोदाहरण लिहा.
- प्र.४ (अ) शिक्षणामधील इलेक्ट्रॉनिक स्मार्ट बोर्डची वैशिष्ट्ये आणि उपयोग स्पष्ट करा. (१०)
- (ब) संगणक आधारित अध्ययनाची वैशिष्ट्ये आणि उपयोग सपष्ट करा. (१०)
- प्र.५ संगणक आधारित अध्ययनाची अध्यापन प्रक्रियेत आंतरजाल संसाधनांचा उपयोग एक (२०)
शिक्षक म्हणून तुम्ही कशाप्रकारे कराल ?
- प्र.६ क्रमन्वित अध्ययन संकल्पना स्पष्ट करा. क्रमन्वित अध्ययन साहित्याच्या विविध (२०)
प्रकारामधील फरक विशिध करा.
- प्र.७ माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानातील संशोधनाच्या ठळक (खास) क्षेत्रांची यादी करा. त्या (२०)
क्षेत्रांतील संशोधनाचे फालितार्थ कोणते?

- प्र.८ खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात लिहा. (२०)
- (अ) शैक्षणिक तंत्रज्ञानाचा ऐतिहासिक दृष्टीकोन
- (ब) माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञान अध्ययनास पूरक असणारे कोणतेही पाच घटक.
- (क) अनुदेशानात्मक अभिकल्पाचे स्तर.
- (ड) संगणक सहाय्यित अनुदेशनाचे उपयोग
- (इ) समकालिक अध्ययन संकल्पना.
- (फ) क्रमन्वित अध्ययन साहियाचे प्रकार.
-

Please check whether you have the right question paper.

- N.B.:**
- 1) Attempt any three questions from questions no.1to7.**
 - 2) Question no.8 is compulsory.**
 - 3) All questions carry equal marks.**
- Q.1**
- a) Explain the relation between guidance and counselling. **10**
 - b) Distinguish between directive and non-directive counselling. **10**
- Q.2**
- a) Enumerate the factors affecting job satisfaction. **10**
 - b) Justify 'Are Senior citizens an Asset of Liability'. **10**
- Q.3**
- a) Explain the rational emotive therapy of counselling. **10**
 - b) State the need and sources of occupational information **10**
- Q.4** Elucidate the use of psychological tests in guidance and counselling. **20**
- Q.5** Define 'stress'. What are different types of stress? Explain stress management in detail. **20**
- Q.6** What do you mean by learning disability? Discuss the various types of learning disabilities. **20**
- Q.7** Discuss the trait and factor theory of occupational choice. **20**
- Q.8** Attempt any four of the following. **20**
- a) National level agencies for guidance and counselling.
 - b) Concept of disaster management.
 - c) Factors affecting on vocational choice.
 - d) Relation between work and leisure.
 - e) Ethical consideration in counselling.

(P.T.O)

- प्र.१ अ) मार्गदर्शन आणि समुपदेशानातील संबंध स्पष्ट करा. १०
 ब) निर्देशित समुपदेशन व अनिर्देशित समुपदेशन यातील फरक स्पष्ट करा. १०
- प्र.२ अ) व्यवसाय समाधानावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. १०
 ब) “जेष्ठनागरिक हि आपत्ती अनमोल संपत्ती आहे.” समर्थन करा. १०
- प्र.३ अ) समुपदेशनाची तार्किक भावनिक चिकित्सा उपपत्ती स्पष्ट करा. १०
 ब) व्यावसायिक माहितीची आवश्यकता व स्रोत स्पष्ट करा. १०
- प्र.४ मार्गदर्शन आणि समुपदेशनात मानसशास्त्रीय चाचण्यांचे उपयोग विशद करा. २०
- प्र.५ “ताण-तणावाची व्याख्या द्या. ह्यांचे विविध प्रकार कोणते ? ताण-तणाव व्यवस्थापन सविस्तर स्पष्ट करा. २०
- प्र.६ अध्ययन अक्षमता म्हणजे काय? अध्ययन अक्षमतेच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा. २०
- प्र.७ व्यवसाय निवडीची लक्षण आणि घटक उपपत्तीची चर्चा करा. २०
- प्र.८ खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात लिहा. २०
 अ) मार्गदर्शन व समुपदेशनाच्या राष्ट्रीय स्तरावरील संस्था.
 ब) आपत्ती व्यवस्थापनाची संकल्पना.
 क) व्यवसाय निवडीवर परिणाम करणारे घटक.
 ड) कार्य आणि फुरसदीचा वेळ यातील संबंध.
 इ) समुपदेशकाची वैशिष्ट्ये आणि कौशल्य.
 फ) समुपदेशनातील नितीविषयक परिशिलन.

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: 1. Attempt any three questions from question No.1 to 7.
2. Question No.8 is compulsory.
3. All Questions carry equal marks.

- Q.1 a) Explain the concept of open and distance learning and discuss the Historical perspective of open and distance learning. 10
b) Explain the role of teachers in ODL and compare their role with the teachers from conventional mode. 10
- Q.2 a) What is evaluation ? Explain the purpose of course evaluation in distance education. 10
b) What are the characteristics of distance learners? 10
- Q.3 a) What are the curricular issues related to ODL? Explain discipline-based issues in curriculum. 10
b) Discuss the criteria for evaluation of self learning material. 10
- Q.4 a) Explain the Significance of communication theory in course development of ODL. 10
b) What is community development? Explain the programme and features of community development programme of IGNOU 10
- Q.5 a) What are the bases of curriculum construction? Explain the psychological bases of curriculum construction with its application. 20
- Q.6 Discuss the various roles and tasks performed by academic and non-academic staff of ODL. 20
- Q.7 What are the characteristics of distance teaching ? Discuss the emerging profile of a distance teacher. 20
- Q.8 Write Short notes of any four of the following: 20
a) Significance of ODL in the Indian context.
b) Ideas of Vygotsky about Cognitivism theory.
c) Characteristics of distance Education institutions.
d) Feed back Mechanisms in ODL.
e) Factor affecting support service.
f) Counselling in open and distance learning .

Please check whether you have got the right question paper.

- प्र.१ अ) मुक्त आणि दुरुस्थ अध्ययनाची संकल्पना स्पष्ट करा आणि मुक्त व दुरुस्थ अध्ययनाच्या ऐतिहासिक परिपेक्षाची चर्चा करा. १०
- ब) मुक्त आणि दुरुस्थ अध्ययनातील शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा आणि पारंपारिक पध्दतीतील शिक्षकाच्या भूमिकेशी तुलना करा. १०
- प्र.२ अ) मूल्यमापन म्हणजे काय ? दुरुस्थ शिक्षणाच्या पाठ्यक्रम (Course) मूल्यमापनाचे हेतू स्पष्ट करा. १०
- ब) दुरुस्थ अध्ययन कर्त्याची वैशिष्ट्ये काय आहेत? १०
- प्र.३ अ) मुक्त दुरुस्थ शिक्षणाशी संबंधित अभ्यासक्रमीय प्रवाह कोणते ? अभ्यासक्रमातील शिस्त आधारित प्रवाह स्पष्ट करा. १०
- ब) स्वयं अध्ययन साहित्याच्या मूल्यमापनाच्या निकषांची चर्चा करा. १०
- प्र.४ अ) मुक्त आणि दुरुस्थ अध्ययनाच्या पाठ्यक्रम (Course) विकसनामध्ये संज्ञापन उपपत्तीचे महत्व स्पष्ट करा. १०
- ब) समुदाय विकास म्हणजे काय ? IGNOU च्या समुदाय विकासाचे कार्यक्रम आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. १०
- प्र.५ अभ्यासक्रम रचनेचे आधार कोणते आहेत? अभ्यासक्रम रचनेचे मानसशास्त्रीय आधार त्याच्या उपयोजनासहित स्पष्ट करा. २०
- प्र.६ मुक्त आणि दुरुस्थ अध्ययनातील शैक्षणिक (Academic) आणि अशैक्षणिक (non- Academic) कर्मचाऱ्यांच्या विविध भूमिका आणि कार्याची चर्चा करा. २०
- प्र.७ मुक्त अध्यापनाची वैशिष्ट्ये कोणती आहेत ? दूरस्थ शिक्षकाच्या उदयोन्मुख आरेखनाची (Emerging profile) चर्चा करा. २०
- प्र.८ खलीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात लिहा. २०
- अ) भारताच्या संदर्भात मुक्त आणि दुरुस्थ अध्ययनाचे महत्व
- ब) वायगोत्स्की यांची ज्ञानात्मक उपपत्ती बाबत कल्पना
- क) दूरस्थ शैक्षणिक संस्थांची वैशिष्ट्ये
- ड) मुक्त आणि दुरुस्थ अध्ययनातील प्रत्याभरण यंत्रणा
- इ) आधार सेवांवर परिणाम करणारे घटक
- फ) मुक्त व दुरुस्थ शिक्षणातील समुपदेशन
